

CHARACTERISTICS AFFECTING NATURAL RESOURCE MANAGEMENT AND THE ENVIRONMENT OF THE NATURAL RESOURCES AND ENVIRONMENTAL PROTECTION VOLUNTEER NETWORK

Arthit BOONROD¹, Pirapanuwat CHUENWONG^{1*}, Kittichai CHANTIMA¹, Krittawit SUK-UENG¹ and Sitthisak PINMONGKHONKUL²

¹ Faculty of Science and Technology, Chiang Rai Rajabhat University, Thailand;

tawan2545@gmail.com (A. B.); p.chuenwong2@gmail.com (P. C.) (Corresponding Author);

chantimak179@gmail.com (K. C.); nsukung@gmail.com (K. S.)

² School of Science, University of Phayao, Thailand; sitthisak.pi@up.ac.th

Handling Editor:

Associate Professor Dr.Sukanya BURANADECHACHAI

Bangkok Thonburi University, Thailand

Reviewers:

1) Associate Professor Dr.Phakdee PHOSING

Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

2) Associate Professor Dr.Thanaporn SRIYAKUL

Mahanakorn University of Technology, Thailand

3) Dr.Maneerat MITPRASAT

National Human Rights Commission, Thailand

Abstract

The objectives of this study were to study characteristics affecting natural resource management and the environment of the natural resources and environmental protection volunteer network. The results showed that most of the respondents in the development, the practical model, vacation time, and use of the venue within the sub-district. Overall, it was high when considering each aspect. It found that the aspect with the highest average was participation in natural resources and environmental conservation, attitude towards natural resources and environment, and public relations and knowledge transfer about natural resources, and environment, respectively. The research finds that the network must be a change leader who has good communication skills and can influence others. Leadership potential and traits are required in managing the group and expressing diverse conceptual ideas to a common conclusion for all parties.

Keywords: Characteristics, Management, Natural Resources and Environmental Protection Volunteer Network, Chiang Rai Province

Citation Information: Boonrod, A., Chuenwong, P., Chantima, K., Suk-Ueng, K., & Pinmongkhonkul, S. (2022). Characteristics Affecting Natural Resource Management and the Environment of the Natural Resources and Environmental Protection Volunteer Network. *Journal of Interdisciplinary Research: Graduate Studies*, 11(2), 146-155. <https://doi.org/10.14456/jirgs.2022.18>

คุณลักษณะที่มีผลต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ เครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน

อาทิตย์ บุญรอด¹, พิรภานุวัฒน์ ชื่นวงศ์^{1*}, กิตติชัย จันธิมา¹, กฤตวิชญ์ สุขอึ้ง¹ และ สิทธิศักดิ์ ปิ่นมงคลกุล²

1 คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย; tawan2545@gmail.com (อาทิตย์);
p.chuenwong2@gmail.com (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ) (พิรภานุวัฒน์); chantimak179@gmail.com (กิตติชัย);
nsukung@gmail.com (กฤตวิชญ์)

2 คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา; sitthisak.pi@up.ac.th

บรรณาธิการผู้รับผิดชอบบทความ:

รองศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา บุณเดชะชัย

มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร

ผู้ทรงคุณวุฒิผู้พิจารณาบทความ:

1) รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

2) รองศาสตราจารย์ ดร.ธนพร ศรียากุล

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร

3) อาจารย์ ดร.มนรัตน์ มิตรปราสาท

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่มีผลต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน ผลวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความต้องการในการพัฒนา แบบปฏิบัติจริง ช่วงเวลาวันหยุด และใช้สถานที่จัดภายในตำบล คุณลักษณะที่ส่งผลต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รองลงมา ได้แก่ ด้านเจตคติต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการประชาสัมพันธ์และการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ ทั้งนี้เครือข่ายต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยต้องเป็น ผู้ที่มีทักษะในการสื่อสารและสามารถโน้มน้าวใจบุคคลอื่นได้ดี จำเป็นต้องใช้ศักยภาพและคุณลักษณะของความเป็นผู้นำ ในการบริหารจัดการกับกลุ่ม และการแสดงออกทางความคิดเชิงหลักการที่มีความหลากหลาย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปร่วมกันที่ทุกฝ่ายยอมรับ

คำสำคัญ: คุณลักษณะ, การจัดการ, เครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน, จังหวัดเชียงราย

ข้อมูลการอ้างอิง: อาทิตย์ บุญรอด, พิรภานุวัฒน์ ชื่นวงศ์, กิตติชัย จันธิมา, กฤตวิชญ์ สุขอึ้ง และ สิทธิศักดิ์ ปิ่นมงคลกุล. (2565). คุณลักษณะที่มีผลต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน. วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา, 11(2), 146-155.
<https://doi.org/10.14456/jirgs.2022.18>

ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2565)

บทนำ

ปัจจุบันปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันนั้นวันจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น สำหรับมนุษย์ในทั่วทุกมุมโลก สาเหตุสำคัญจากข้อมูลของนักวิชาการ นักการศึกษาด้าน สิ่งแวดล้อม และนักวิจัยทั่วโลกระบุว่า สาเหตุที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกบุกรุก ทำลายส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ที่ร่วมกันทำลายจนธรรมชาติไม่สามารถปรับความสมดุลของสภาพแวดล้อมให้คงอยู่ได้ การป้องกันและแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น แผนการลดก๊าซเรือนกระจกยังมีข้อจำกัด (อดิษฐ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2559) จากสถิติปี พ.ศ. 2556 มีพื้นที่ป่า จำนวน 390,575.00 ไร่ แต่ในปี พ.ศ.2559 ปริมาณพื้นที่ป่าเหลือ จำนวน 383,288.18 ไร่ หรือปริมาณพื้นที่ป่า ลดลงร้อยละ 1.87 (กรมป่าไม้, 2559) และในปี พ.ศ.2559 มีปริมาณขยะมูลฝอยสะสม จำนวน 67,052.00 ตัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2559)

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2560) ได้มีการฝึกอบรม สร้างความตระหนักให้แก่ประชาชน ซึ่งในช่วงแรกมีพื้นที่นำร่อง 10 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดน่าน ลำปาง สุโขทัย นครพนม เลย ขอนแก่น ชลบุรี เพชรบุรี สุราษฎร์ธานี และจังหวัดกระบี่ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน การอนุรักษ์ พันธุ์ และปกป้องทรัพยากรธรรมชาติเอาไว้ให้ยาวนานที่สุดดีที่สุด จะต้องเกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่าย โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับทรัพยากรมากที่สุด ที่เปรียบเสมือนเป็นเจ้าของทรัพยากรในท้องถิ่น ที่จะประสานความร่วมมือในรูปแบบประชารัฐ กับหน่วยงานต่างๆ เพื่อร่วมปกป้อง ดูแล รักษา และฟื้นฟูทรัพยากรน้ำ อาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน หรือ อาสาสมัครฯ ทสม. จึงเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการยึดคนเป็นศูนย์กลาง ในการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นรูปแบบให้ประชาชนมีส่วนร่วมในลักษณะการเป็นตัวแทน ผู้นำ และเป็นผู้ประสานระหว่างประชาชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเป็นเจ้าของ และได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน การเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในสังคม และเป็นหัวใจเชื่อมโยงการทำงานระหว่างภาครัฐกับประชาชน ในชุมชนให้สามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างราบรื่น โดยภาครัฐ จะเป็นผู้ช่วยสนับสนุนดูแลอำนวยความสะดวกในการดำเนินการ ภายใต้โครงการผู้นำอาสาสมัครพัฒนาสิ่งแวดล้อมของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งการดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นการสร้างจิตสำนึก และความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนมาโดยตลอด (พงศ์อมร คชศิลา, 2561; พงศ์อมร คชศิลา, สุนทร จินธรรม และ วินัย วีระวัฒนานนท์, 2561)

ที่ผ่านมาเครือข่าย ทสม. ได้ขยายตัวครอบคลุมครบทั้ง 76 จังหวัดทั่วประเทศ ร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ตามหลักการทำงานของเครือข่าย ทสม. ที่จะเป็นทั้งผู้ปฏิบัติการเฝ้าระวัง และจัดกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นผู้ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ เป็นผู้ประชาสัมพันธ์แจ้งข้อมูลข่าวสารระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภายนอก และผู้ติดตามประเมินผลการทำงานในระดับพื้นที่ โดยจุดมุ่งหมายของทุกคนที่ร่วมกันทำงานนั้น มีอยู่เพียงแค่สิ่งเดียว คืออยากให้เห็นประเทศไทย ได้มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์และยั่งยืน (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2559) ปัจจุบันเครือข่ายอาสาสมัครฯ ทสม. ซึ่งมีพันธกิจร่วมกันในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น แต่พบว่าเครือข่ายมีไม่ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน และยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างมีรูปธรรม อาสาสมัครฯ ทสม. ยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเครือข่ายว่ามีเป้าหมายและวัตถุประสงค์อย่างไร ขาดการพัฒนาความรู้ความสามารถในการดำเนินการแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและส่วนราชการ ส่วนใหญ่ยังมีปัญหาในการรับรู้และเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับเครือข่ายอาสาสมัครฯ ทสม. เนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องอย่างเป็นรูปธรรม ส่วนของปัญหาการจัดตั้งเครือข่ายอาสาสมัครฯ ทสม. มีการจัดตั้งเครือข่าย ทสม. แต่ยังไม่ครอบคลุมในหลายพื้นที่ การจัดตั้งเครือข่ายสมาชิก ทสม. ยังไม่เป็นรูปธรรมมากนัก และยังมีเครือข่ายสมาชิก ทสม. ครบทุกหมู่บ้าน เนื่องจากสภาพปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2565)

โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ ป่าต้นน้ำ เกิดการบุกรุกทำไร่เลื่อนลอย การขาดจิตสำนึกของประชาชน ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะปัญหาไฟป่าและหมอกควันปกคลุมพื้นที่ ดังรายงานของ ปิยพร ฤทธิ์ทอง และคณะ (2564) กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน เน้นวิธีการฝึกอบรม ประกอบด้วย ต้องมีความรู้ด้านความเป็นมาของการเป็นเครือข่าย ทสม. และการใช้ประโยชน์จากขยะอินทรีย์และธนาคารน้ำ ให้แก่เครือข่าย ทสม. ใหม่ เพื่อให้ ทสม. มีความรู้ ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ และอธิบายระเบียบกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมว่าด้วยอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน พ.ศ.2558 (ปรัชญา ศิริพงษ์อุทุมพร, 2557) มีความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทของขยะและสามารถนำขยะอินทรีย์มาใช้ประโยชน์ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ วิลาสินี ธนพิทักษ์ และคณะ (2562)

ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่มีผลต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน จึงเป็นสิ่งจำเป็นต้องศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เครือข่ายอาสาสมัครฯ ทสม. ต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยต้องเป็น ผู้ที่มีทักษะในการสื่อสารและสามารถโน้มน้าวใจบุคคลอื่นได้ดี จำเป็นต้องใช้ศักยภาพและคุณลักษณะของความเป็นผู้นำ ในการบริหารจัดการกับกลุ่ม และการแสดงออกทางความคิดเชิงหลักการที่มีความหลากหลาย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปร่วมกันที่ทุกฝ่ายยอมรับ ซึ่งคุณลักษณะของอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน จะเป็นนวัตกรรมในการพัฒนาให้กับอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน ได้ศึกษาและเรียนรู้ในบทบาทของตนเองในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญในการอนุรักษ์ สงวน ค้ำครอง และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้อุดมสมบูรณ์และคงอยู่อย่างยั่งยืนสืบต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

เทเวศ อร่ามเรือง (2551) กล่าวว่า การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นการดำเนินงานต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพทั้งในด้านการจัดหา การเก็บรักษา การซ่อมแซม การใช้อย่างประหยัด และการสงวนรักษา เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น สามารถเอื้ออำนวยประโยชน์แก่มวลมนุษย์ได้ใช้ตลอดไป

ศศินา ภารา (2550) กล่าวว่า การจัดการสิ่งแวดล้อม คือ การดำเนินงานเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์โดยไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อจะมีทรัพยากรไว้ใช้ตลอดไป

เกษม จันทรแก้ว (2558) กล่าวว่า ทรัพยากรธรรมชาติแบ่งตามลักษณะที่นำมาใช้ได้ 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ทรัพยากรธรรมชาติประเภทที่ใช้แล้วไม่หมดสิ้น และทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วหมดสิ้นไป สำหรับสิ่งแวดล้อมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม หรือสิ่งแวดล้อมประดิษฐ์ หรือมนุษย์เสริมสร้างขึ้น

ชมพูนุท สงกลาง (2556) กล่าวว่า ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่สำคัญที่ก่อให้เกิดปัจจัยสี่ สิ่งอำนวยความสะดวกมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากสาเหตุดังนี้ 1) ประชากรโลกเพิ่มจำนวนมากขึ้น ก่อให้เกิดความต้องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น 2) ทรัพยากรธรรมชาติมีอยู่อย่างจำกัดไม่เพียงพอต่อความต้องการของมนุษย์ 3) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบางชนิดเป็นสิ่งที่ใช้แล้วหมดสิ้นไป 4) ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบันก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างรวดเร็ว 5) ค่านิยมและพฤติกรรมการบริโภคของมนุษย์เป็นสังคมบริโภควัตถุนิยมเกินความจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์ 6) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเครื่องส่งเสริมความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต

ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2565)

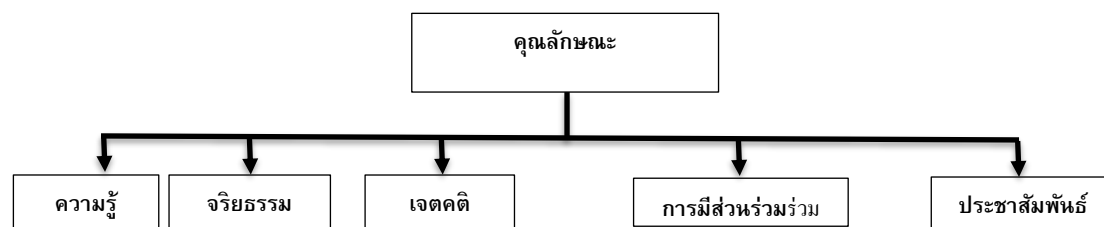
จริยา มหาเทียร (2559) กล่าวว่า การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ คือ วิธีการดำเนินการ หรือวิธีปฏิบัติเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติดำรงอยู่ มีเพิ่มขึ้น หรือไม่ถูกทำลายจนเกินขอบเขต ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจย่อมมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นหลักประกันถึงสมรรถภาพของโลกที่มีต่อการพัฒนาและเกื้อหนุนชีวิต

กวี วงศ์พุ่ม (2550) ได้ให้ความหมายคุณลักษณะ ว่าหมายถึง การแสดงการกระทำตามคุณสมบัติของตนเองออกมาให้เห็น ขณะที่ สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2556) ได้ให้ความหมายคุณลักษณะ ว่าหมายถึง คุณลักษณะปรุงแต่งต่างๆ เฉพาะรายบุคคลซึ่งประกอบด้วยสิ่งที่เป็พื้นฐานของบุคลิกภาพ ภาวะด้านอารมณ์และจิตใจความต้องการ ค่านิยม คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพเป็นสิ่งที่ค่อนข้างถาวรที่บุคคลนั้นแสดงออกมาในรูปแบบเฉพาะในแต่ละสถานการณ์ รวมถึงความมั่นใจในตนเอง วุฒิภาวะทางอารมณ์ ความมั่นคงด้านอารมณ์ระดับความมีพลัง และความสามารถทนต่อความเครียด

ทั้งนี้ พงศ์อมร คชศิลา (2561: 78-81) ได้นำเสนอคุณลักษณะของนักสิ่งแวดล้อมศึกษาและผู้ทำหน้าที่ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้ 1) การมีความรู้ที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) การมีเจตคติต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3) การมีความตระหนักต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) การมีความรู้ที่เกี่ยวกับจริยธรรมสิ่งแวดล้อม 5) การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 6) การรับรู้การปฏิบัติด้านการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ปรัชญา ศิริพงษ์อุทุมพร (2557: 147-148) ได้ทำการศึกษา เรื่องการพัฒนารูปแบบเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) จังหวัดมหาสารคาม พบว่า เครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) จังหวัดมหาสารคาม ยังมีไม่ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน และยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเครือข่าย มีการรับรู้เกี่ยวกับเครือข่าย ทสม. น้อยมาก เนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ที่มา: ดัดแปลงจาก กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2560) และ พงศ์อมร คชศิลา (2561)

วิธีการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ อาสาสมัคร ทสม. จังหวัดเชียงราย จำนวน 3,638 คน (สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเชียงราย, 2563) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นตัวแทนของอาสาสมัคร ทสม. จังหวัดเชียงราย จาก 18 อำเภอ โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan ณ ระดับความเชื่อมั่น 95% ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างของอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) จังหวัดเชียงราย จำนวนตัวอย่างไม่น้อยกว่า 352 คน

การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างจากตัวแทนของอาสาสมัคร ทสม. จังหวัดเชียงราย จาก 18 อำเภอ จำนวน 352 ชุดแบบสอบถาม เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และส่งแบบสอบถามกลับ นำแบบสอบถามที่ได้

ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2565)

จากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ข้อมูล ใช้มาตราวัดแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ โดยที่ 5 หมายถึง มากที่สุด และ 1 หมายถึง น้อยที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเครือข่ายอาสาสมัครฯ ทสม. จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1) ปัจจัยทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ความต้องการ รูปแบบในการพัฒนา ชั่วเวลา และสถานที่ ส่วนที่ 2) คุณลักษณะที่ส่งผลต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเครือข่ายอาสาสมัครฯ ทสม. จังหวัดเชียงราย ตามคุณลักษณะของอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน ทั้ง 5 องค์ประกอบ 51 คุณลักษณะ และส่วนที่ 3) ข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำมาเสนอในรูปแบบแผนภูมิประกอบคำบรรยาย

ผลการวิจัย

ในการสำรวจครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่าง มีความต้องการในการพัฒนา (ร้อยละ 98.90) แบบปฏิบัติจริง (ร้อยละ 45.20) ช่วงเวลาวันหยุด (ร้อยละ 56.50) และใช้สถานที่จัดภายในตำบล (ร้อยละ 84.10) โดยภาพรวมคุณลักษณะที่ส่งผลต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเครือข่ายอาสาสมัครฯ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.27$) รองลงมา ได้แก่ ด้านเจตคติต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.25$) และด้านการประชาสัมพันธ์ และการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.24$) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคุณลักษณะที่ส่งผลต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเครือข่ายอาสาสมัครฯ ในภาพรวม

ที่	ปัจจัยภายในชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านความรู้ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4.21	0.797	มาก
2	ด้านเจตคติต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4.25	0.815	มาก
3	ด้านจริยธรรมสิ่งแวดล้อม	4.18	0.874	มาก
4	ด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4.27	0.852	มาก
5	ด้านการประชาสัมพันธ์และการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4.24	0.812	มาก
รวม		4.23	0.776	มาก

สำหรับด้านความรู้ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความรู้ความสามารถและทักษะด้านการป้องกันรักษา และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.67$) รองลงมา ได้แก่ ความรู้ด้านสถานการณ์ปัญหา สาเหตุของปัญหาและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.65$) และ ความรู้ความสามารถและทักษะด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 3.62$) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 2

ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2565)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคุณลักษณะที่ส่งผลต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) จังหวัดเชียงราย ด้านความรู้ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ที่	ด้านความรู้ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ความรู้ด้านสถานการณ์ปัญหา สาเหตุของปัญหา และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.65	0.830	มาก
2	ความรู้พื้นฐานทางด้านนิเวศวิทยา	3.37	0.848	ปานกลาง
3	ความรู้ ความสามารถและทักษะพื้นฐานด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.44	0.926	ปานกลาง
4	ความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ด้านระบบนิเวศในการดูแลสิ่งแวดล้อม	3.56	0.881	มาก
5	ความรู้ความสามารถและทักษะด้านการป้องกันรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.67	0.806	มาก
6	ความรู้ ความสามารถ และทักษะด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	3.62	0.859	มาก
7	ทักษะในการพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.61	0.769	มาก
8	ทักษะในการพิจารณาปัญหาสิ่งแวดล้อมเพื่อการติดตาม ตรวจสอบเฝ้าระวัง	3.55	0.794	มาก
9	ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการติดตาม ตรวจสอบเฝ้าระวังการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.58	0.880	มาก
รวม		3.56	0.699	มาก

เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ ด้านเจตคติต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การสร้างความตระหนักรู้ถึงมาตรการจำเป็นในฐานะประชาชนผู้มีหน้าที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.80$) รองลงมา ได้แก่ การส่งเสริมจัดกิจกรรมเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความสนใจดูแลรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.79$) และความสามารถในการสร้างค่านิยมที่ดีเกี่ยวกับการดูแลรักษา และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.70$) ตามลำดับ ด้านจริยธรรมสิ่งแวดล้อมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การส่งเสริมให้เพื่อนบ้านร่วมกันปกป้อง คัดกรองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ($\bar{X} = 3.88$) รองลงมา ได้แก่ การวางแผนเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านการพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการประพฤติก และการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.86$) กับการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับประชาชนในท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.86$) ตามลำดับ ด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ร่วมกิจกรรมรณรงค์สิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการขยะ การปลูกป่า การลดใช้สารเคมีในภาคการเกษตร ($\bar{X} = 3.82$) รองลงมา ได้แก่ การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้ภาคประชาชนให้รู้สภาพปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.80$) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.79$) และมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ สงวน คัดกรอง และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.79$) ตามลำดับ และด้านการประชาสัมพันธ์และการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ สนใจใฝ่เรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการถ่ายทอดความรู้รูปแบบใหม่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.78$) รองลงมา ได้แก่ มี

ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2565)

ความสามารถในการจัดการแหล่งเรียนรู้ต้นแบบ เช่น ด้านการอนุรักษ์ป่าชุมชน ด้านการจัดการขยะ ด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น ($\bar{X} = 3.74$) และความสามารถในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ ($\bar{X} = 3.70$) และกลุ่มเป้าหมายกับมีทักษะ ในการสื่อความหมายและสร้างเครือข่ายให้กับอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้านได้ทุกระดับ ($\bar{X} = 3.70$) ตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผล

คุณลักษณะที่ส่งผลต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเครือข่ายอาสาสมัครฯ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รองลงมา ได้แก่ ด้านเจตคติต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการประชาสัมพันธ์และการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากประชาชนมีความตระหนักดีเกี่ยวกับธรรมชาติ ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากปัญหาหมอกควัน ไฟป่า และน้ำแล้ง อีกทั้งยังมีการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐและการให้ข้อมูลผ่านทางผู้นำชุมชน กลุ่ม ทสม. เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับ พงศ์อมร คชศิลา (2561) พบว่า คุณลักษณะของอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้านมี 5 องค์ประกอบ 51 คุณลักษณะ การพัฒนาคุณลักษณะอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน พบว่า ก่อนการพัฒนามีความรู้ในระดับปานกลาง หลังการพัฒนา มีความรู้ในระดับมากที่สุด สอดคล้องการมีทัศนคติที่สูงขึ้นจากก่อนการอบรมกับ อุกฤษฏ์ ทิงาม, ประยูร วงศ์จันทร์ และ มานิตย์ ซาซีย (2559) และคนในชุมชนยังมีความผูกพันกับป่าชุมชนเพราะเป็นแหล่งหาอาหารจากธรรมชาติตามฤดูกาล ทั้งนี้การส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสร้างจิตสำนึกให้กับคนในชุมชนให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ สมพร โรยทั่ว (2560) ศึกษาการจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนของชุมชน ตำบลตะโล๊ะกาโปร์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ในส่วนปัญหาอุปสรรคที่พบ คือ 1) ชาวบ้าน ขาดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ โดยเฉพาะในเรื่องการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ มีเพียงบางกลุ่มเท่านั้น 2) ค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปของชาวบ้าน โดยคนรุ่นใหม่ในชุมชนออกไปทำงานนอกบ้าน ไม่สืบทอดกิจการประมง และชาวบ้านเห็นคุณค่าของทรัพยากรทางธรรมชาติลดน้อยลง 3) ขาดผู้นำที่มีศักยภาพในการจัดการทรัพยากร โดยผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ มุ่งเน้นพัฒนาให้ความสำคัญในด้านอื่นๆ

ดังนั้นคุณลักษณะที่มีผลต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเครือข่ายอาสาสมัครฯ ที่สำคัญที่สุด เครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน ต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยต้องเป็น ผู้ที่มีทักษะในการสื่อสารและสามารถโน้มน้าวใจบุคคลอื่นได้ดี จำเป็นต้องใช้ศักยภาพและคุณลักษณะของความเป็นผู้นำในการบริหารจัดการกับกลุ่ม และการแสดงออกทางความคิดเชิงหลักการที่มีความหลากหลาย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปร่วมกันที่ทุกฝ่ายยอมรับ สำหรับการจัดการของเครือข่ายอาสาสมัครฯ ควรเป็นบุคคล ที่มีความรู้และความเข้าใจตลอดจนประสบการณ์ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี เพื่อให้สามารถถ่ายทอดให้กับผู้อื่น และควรมีการนำองค์ความรู้ที่ได้จากคุณลักษณะที่มีผลต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเครือข่ายอาสาสมัครฯ ไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบาย บรรจุในแผนการพัฒนาศูนย์อาสาสมัครฯ สู่แนวปฏิบัติอย่างจริงจัง ต่อเครือข่ายอาสาสมัครฯ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2559). รายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชนในประเทศไทยปี พ.ศ.2559. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กรมป่าไม้. (2559). ข้อมูลสถิติกรมป่าไม้ปี 2559. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2559). "ทสม." เราคือใคร. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2565)

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2560). คู่มือการฝึกอบรมหลักสูตร “มาตรฐานอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.)”. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

กวี วงศ์พุ่ม. (2550). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพบัญชี.

เกษม จันทรแก้ว. (2558). *วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จริยา มหาเทียร. (2559). การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. *วารสารเศรษฐศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(2), 129-141.

ชมพูนุท สงกลาง. (2556). เอกสารประกอบการสอนรายวิชาชีวิตกับสิ่งแวดล้อม รหัส GE40001. อุตรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.

เทเวศ อร่ามเรือง. (2551). การนำนโยบายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปปฏิบัติของเทศบาลเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี. การค้นคว้าอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปรัชญา ศิริพงษ์อุทมพร. (2557). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) จังหวัดมหาสารคาม. การค้นคว้าอิสระ ปรัชญาดุชะฎิบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ปิยพร ฤทธิ์ทอง, กนกรัตน์ รัตนพันธุ์, สุวิทย์ จิตรภักดี และ อุมพร มณีแนม. (2564). การพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้านในจังหวัดพัทลุง. *วารสารวิชาการสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร*, 5(1), 49-60.

พงศ์อมร คชศิลา, สุนทรี จินธรรม และ วินัย วีระพัฒนานนท์. (2561). การศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะ อาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน จังหวัดตราด. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 10(1), 28-39.

พงศ์อมร คชศิลา. (2561). การพัฒนาคุณลักษณะ อาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน จังหวัดตราด. การค้นคว้าอิสระ ปรัชญาดุชะฎิบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

วิลาสินี ธนพิทักษ์, วิวัฒน์ ฤทธิมา, ณตিকা ไชยานุพงศ์ และ ศิริชัย กุมารจันทร์. (2562). การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมฝ่ายมีชีวิตจากภูมิปัญญาชุมชนตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสนับสนุนการวิจัยแห่งชาติ.

ศศิณา ภารา. (2550). *ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เนท.

สมพร โรยทั่ว. (2560). การศึกษาการจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนของชุมชน ตำบลตะไละกาโปร์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี. การค้นคว้าอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สำนักงานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเชียงราย. (2563). ข้อมูลจำนวน “ทสม.” สืบค้นจาก <https://datacenter.deqp.go.th/service-portal/tsm-network-system/member-search/>.

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2556). *ภาวะความเป็นผู้นำ*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เนท.

อดิสร อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2559). 5 ปัญหาสิ่งแวดล้อมระดับชาติใหญ่ใหญ่ท้าทายพัฒนา. สืบค้นจาก <https://tdri.or.th/2016/08/2016-08-14/>.

อุกฤต ทิงาม, ประยูร วงศ์จินตรา และ มานิตย์ ซาซโย. (2559). การพัฒนากิจกรรมค่ายเยาวชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยใช้กระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 10(4), 209-223.

Data Availability Statement: The raw data supporting the conclusions of this article will be made available by the authors, without undue reservation.

Conflicts of Interest: The authors declare that the research was conducted in the absence of any commercial or financial relationships that could be construed as a potential conflict of interest.

ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2565)

Publisher's Note: All claims expressed in this article are solely those of the authors and do not necessarily represent those of their affiliated organizations, or those of the publisher, the editors and the reviewers. Any product that may be evaluated in this article, or claim that may be made by its manufacturer, is not guaranteed or endorsed by the publisher.

Copyright: © 2022 by the authors. This is a fully open-access article distributed under the terms of the Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0).